

Maruša Krese
Vsi moji božiči

VSI MOJI BOŽIČI, VSE MOJE ŽIVLJENJE

Pravzaprav bi lahko že zdavnaj umrla. Pravijo. Hodim po berlinski ulici. Izložbena okna se svetijo, kot da so trgovine poslednjič odprte, kot da bo res jutri konec sveta, kot da ljudje še nikdar v življenju niso ničesar kupili. Solze mi tečejo po obrazu. Vsi moji božiči, vse moje življenje, vsi moji otroci, vse noči, ko sem pekla in šivala darila. Vse to veselje ob darilih, vse te male bolečine, ko so paketi odprti, vse to čakanje ob svečah na božičnem drevesu in vsa ta vprašanja s pogledom v prazno: »Le kaj bomo sedaj?«

Sedim sama v Berlinu. Naj se podam na pot k svojim, več kot tisoč kilometrov daleč. Nočem nazaj. Nekoč sem si tako želela biti končno sama.

PIŠKOTI, ČAJ IN SVEČE

Zapadel je tako visok sneg, da se mi je otrok skoraj izgubil v njem. »Ana, Ana,« vpijem. In Ana hoče na vsak način na sprehod, sam bog ve zakaj, pri minus tridesetih ali štiridesetih stopinjah.

Živimo v mestu Iowa, ob reki Iowa, v državi Iowa. Živimo v hiši na vrhu hriba, ki je edini daleč naokrog, recimo kakšnih tristo, mogoče tudi tisoč milj daleč. Tudi največje hruškovo drevo imamo. Vsaj za mesto Iowa to velja. Lastnik hiše je starejši mož, demokrat po srcu in duši. Na dan volitev nam je prinesel sveže ribe. »Za praznik in demokratično vlado,« je dejal. Žal je zmagal Nixon, Ana je vegetarijanka, jaz rib nikoli ne jem in pesnik si jih sam ne zna speči.

Ljubi bog, kam sem zašla. Tečem za Ano po snegu. Ana ima kožuh iz zajčka, ki ji ga je kupila moja mati v Ljubljani, in jaz plašč iz Vojske odrešitve v Chicagu. Komaj čakam, da se bom vrnila v Ljubljano, da ga komu pokažem. Na Vietnam padajo bombe, jaz pečem piškote za božično drevo in za darila. Od jeseni mi je ostalo še veliko marmelade.

Bolela me je namreč glava, zdravniki pa niso odkrili pravega izvora teh bolečin in so mi napolnili žile z morfijem, tako da sem izgubila občutek za dimenzije, vsaj kar se kozarcev, polnih marmelade, tiče. Najbrž tudi še za kaj drugega, samo pri marmeladi se to najbolj vidi. Torej tudi marmelado lahko uporabim za darila. Na razprodaji mi je uspelo dobiti plastični radio Fischer Price za Ano, ki je stal toliko, kot sem dobila za čiščenje hiše, ali z drugimi besedami rečeno, nagrado za umetnost v živo. Edina veja umetnosti, ki je nikoli nisem razumela, je bila poezija in zato sem se najbrž poročila s pesnikom, ampak takrat se mi še sanjalo ni, da tako postaneš javna lastnina, da se pravzaprav vsaka tvoja bolečina, tvoj smeh in tvoja skrivnost na papirju zložijo in se ti odtujijo. Le kdo je ta oseba, se sprašuješ, ko o njej črno na belem prebiraš.

Hodim za Ano po visokem snegu. »Kaj ni lepo?« se smeje. Sneg je lep, sneg je bel, ampak tisti pesek v puščavi, tisto morje na robu puščave. Le kateri hudič me je zanesel sem med ameriške kmete? Hrepenenje po višjem, drugačnem in svetem. Še malo bom tu, pa ne bom več znala ločiti krave od svinje. Zebe me. »Mama, kdaj za božič bo prišel?« priteče Ana s smrkavim nosom v hišo. Pijeva čaj in čakava na čudež. Telefon zvoni. Pesnik kliče iz San Francisca: »Srečen božič, dragi moji. Jutri pridem z ljubimcem.« Le kaj, za hudiča, imam jaz skupnega z božičem! Odložim slušalko in Ana se dere: »I want my daddy! I want my daddy!« Iz sobe ji prinesem knjigo Janova *Primal scream*, ki sem jo dobila od prijateljice za rojstni dan. »I want my daddy, I

want my mummy.« »Ana, iz te knjige lahko delaš ladjice in aviončke,« ji rečem in ji potisnem v roke psihočtivo. »I want my daddy,« se vztrajno dere.

S prijatelji židovskega porekla se odpravimo k polnočnici v bližnjo katoliško cerkev. Na poti nam škripa sneg pod nogami, tako kot mi je oče pripovedoval, da je bilo včasih, ko je bil on še mlad. Duhovnik pridiga pod ameriško zastavo za Boga, za narod, za predsednika. Spogledamo se in zapustimo cerkev. Na svetu vlada pravica. Na Vietnam padajo bombe, Ana spi spanje srečnega otroka in pesnik neguje svojo srečo v San Franciscu. Usedem se v avto, v forda za sto dolarjev, in vozim po mestu Iowa, po snegu pod jasnim nebom, mimo hiš z osvetljenimi jeleni in srnami in sankami in angeli in rdečimi zvezdami. Lažem, rdečih zvezd ni. Šla bi domov, tja čez ocean z ladjo, če mi ne bi bilo nerodno, če mi ne bi bilo treba priznati, da je tukaj težko. Ustavim se v supermarketu *Happy shopping*. Malo zgodaj je še. Tri ali štiri zjutraj. Ampak nisem sama. Hodim med policami in gledam ljudi, ki jih podnevi nikoli ne srečam. Prijatelj mi je rekel, da živijo med vevericami na drevesih.

Ana sedi v spalni srajci ob oknu. Čaka na pesnika in srečna navija svoj radio Fisher Price. V hiši diši po piškotih in čaju in svečah. »Srečen božič, moja mala.«

VSE NAJLEPŠE, MI PRIPIŠEJO

Tam ob reki Temzi hodim prav počasi do teleprinterskega centra. Veter piha, sveti večer je, v podzemni železnici sem bila sama. Domov se bom peljala s taksijem. Saj ne, da bi me bilo strah. Ana in David sta odletela v Ljubljano in jaz delam. Ali pravzaprav rodiš otroke zato, da čakaš, da bodo kam odšli, da boš lahko spet delal? Ali rodiš otroke, da komaj čakaš, da se bodo spet vrnili? Ali rodiš otroke, da lahko v sebi nosiš še njihove strahove? Ali rodiš otroke, da se potem lahko bojuješ za preživetje?

Torej London, Temple, tam blizu BBC-ja in Scotland Yarda. Sveti večer je. Sedim za teleprinterjem in ljubljanskemu časopisu pošiljam reportažo o londonskih čarovnicah. Več dni sem letala po ozkih ulicah okrog Britanskega muzeja, vstopala v antikvariate, kajti nekdo mi je dejal, da tako najlaže prideš do čarovnic, obiskovala sem spiritualne krožke in vedeževalke, začela verjeti v satana in si poiskala ravnotežje v budizmu, obžalovala, da je madame Blavatsky že mrtva, in gledala v izložbi tibetanske škornje, ki so stali toliko, kot je

znašala moja štipendija za tri mesece, ter premišljevala, da imajo pravzaprav otroci srečo, ker so odšli. Na božični večer pošiljam čarovništvo po teleprinterju v rodno mesto, jim zaželim vesel božič, oni pa mi iz rodnega mesta sporočijo, kakšno je vreme na božično noč pri njih. Vse najlepše, mi pripišejo.

Vse najlepše. Naslonim se na stol in zaprem oči.

Za teleprinterski center skrbi to noč starček s kapo na glavi, tako s ščitkom, tako, kot jo nosijo poštni uradniki v kavbojskih filmih. Sede poleg mene in reče: »Sveti večer.« Ponudi mi čaj, in jaz njemu cigareto. »London,« pravi. »To so bili še časi. Tudi Hemingway je zahajal sem.«

London je mesto, kjer upam na srečo in naletim na nesrečo. Mogoče sem v življenju vse preveč čutila, mogoče sem v življenju vedno stopila na napačno stran. Mogoče je London mesto, kjer se preveč od blizu soočim z usodami ljudmi, ki so v tem mestu nekoč živeli. Z grozo ugotovim, da David hodi v malo šolo, v tisto, v katero je hodila hčerka Sylvie Plath. Štejem mesece in leta njene strahote in ugotovim, da sem to že prešla. Izogibam se ulice, v kateri je živel, ko je v obupu vtaknila glavo v štedilnik, ker jo je pesnik zapustil, ker je imela otroke, ker je živel v tujini, ker je imela mamo, ki ji je neprestano pridigala, da ne živi varno, tako na primer kot hčere njenih prijateljic iz Country Cluba, ker je noč in dan preštevala funte in tako odšla čez rob.

Škoda pravzaprav, da se nisem rodila kot lady. Škoda pravzaprav, da ne sedim zdaj v kakšni palači. Lahko tudi tako, kar brez posluha zapojem božično pesem, poljubim

družino za srečo, tudi starega lorda. V postelji bi popila kamilice in srečno zaspala. Zgodaj zjutraj se vrnem domov, v hišo iz petnajstega stoletja, blizu pokopališča, kjer leži Karl Marx, kamor moram z Davidom hoditi gledat govorečo vrano, po ulici, kjer bi rada še naslednja leta živela. S podzemno sem se peljala na črno. Nihče ni preverjal.

Na okno postavim svečo. Skuham si čaj in vzamem v roko Sylvio Plath. Zimska drevesa. Le kdaj se bodo otroci vrnili?